

ОДБОР ЗА ЈАСЕНОВАЦ
СВЕТОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ САБОРА
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

МУЗЕЈ ЖРТАВА ГЕНОЦИДА

НОВОМУЧЕНИЦИ: ПОЛИПЕРСПЕКТИВЕ II

- ЗБОРНИК САЖЕТАКА СИМПОСИОНА -

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ГИМНАЗИЈА У ЗАГРЕБУ

9. СЕПТЕМБАР 2016. Г.Г.

Ефраим Зуров

Моје обраћање ће дотаћи двије капиталне тачке меморијализације историје након холокауста: правду и очување тачности историјских наратива о „Шоа“. Како је прилика да се починиоци холокауста приведу правди све мање, своје напоре морамо да усмјеримо на то да се очувају неокрњеним свједочења о нацистима и њиховим помоћницима, тј. они наративи који су највише на удару у источној европи, од потомака починитеља.

Митрополит Црногорско-Приморски Амфилохије

„Господ Христос је два пута стварао свијет, први пут из ничега, а други пут Својим Рођењем. Ако је оно прво почетак стварања, друго је пунота, и оба стварања су спојена заповјешћу жртвене љубави. Ова љубав је вазда иста, с тим што се вјечна стварност Божије љубави у историју уцртава као жртва. Док постојимо у историји и док се не испуни пунота спасења „да сви једно буду“, жртва остаје смирена икона Божанске бриге за човјека. Највећа икона те и такве љубави су Мученици Христови.“

Рута Ванагаите

Од равнодушности до састрадања: лична историја

Ауторка у своме излагању говори о „отварању“ Литваније према проблематичној улози саучесника у холокаусту коју је та земља играла током Другог свјетског рата. До тог отварања долази преваходно захваљујући ауторкином бестселеру под насловом „Наши људи“, који третира проблем саучесништва Литванаца у погрому над Јеврејима, али и феномен литванске културе „порицања“ холокауста. Ова књига креира цијелу класу, углавном млађих Литванаца, спремних за суочавање са истином.

Протојереј Александар Мазирин

Прослављење Новомученика и Исповједника

Руске Православне Цркве и његов значај за Руску Цркву

Колики значај и колике потешкоће носи собом проблем препознавања, пописа и прослављења Новомученика Руске Цркве види се по томе што, како аутор протопрезвитер Александар Мазирин тврди, девет десетина свих руских Светитеља у календару Руске Цркве чине имена ових Новомученика. Аутор у свом излагању третира феномен прослављања Новомученика Русије кроз неколико нивоа. Он прво дијели сав период совјетске богоборне власти (од 1917 до 1989) на основне периоде гоњења. Затим, наводи основне смјернице и разлоге које је совјетска власт, почевши са Лењином, износила као као мотивацију за гоњење Цркве. Цифре које при том износи аутор, поражавају: већ до почетка Другог свјетског рата, Руска православна Црква је готово уништена. Од 50 000 храмова и од око 250 епископа, до рата је остало свега неколико на својим катедрама, храмовима и парохијама. У другом дијелу излагања, аутор дотиче дискрепанце у начинима како су Новомученици третирани у Руској Заграничној, и Руској Цркви у Отаџбини. Износе се и тешкоће у вези са бројем и доступношћу архива, те се објашњавају мјере које је Руска Црква предузела у свом напору васкрсавања, закључно са овом, 2016. годином. Аутор истиче укупан значај правилног односа према Новомученицима за цјелину поимања новије руске историје.

Јован Мирић

Савест такмичара у клању

У првом делу овог рада разматра се општији проблем структуре савести починилаца масовних злочина за време трајања НДХ. Изнета је главна теза да је у томе случају измењен морални критеријум универзалности, на чије место је постаљен други, изобличен критеријум, који разлику између Добра и Зла поистовећује са разликом између "ми" и "они". Такође се износе и одређене имплицитне претпоставке на којима почивају постојеће психолошке теорије о савести. У другом делу рада излаже се анализа психичког функционисања такмичара у клању Анте Фригановића Жилета, која указује на одређене специфичности поменутог општијег феномена. Аутор рада настоји да одговори на низ питања која се о његовом функционисању постављају, као што су питања његове свирепости, његовог осећања заноса и блаженства током клања невиних људи, питање прекида тих осећања сусретом са Вукашином Мандрапом, питање његове потоње менталне уздрманости и сл.

Софија Грандаковска

*Страдање Јевреја и перлокуционо дејство
македонској књижевности након Шое: између факта, фикције и факције*

Иако нема говорног чина који може да изрази уништење македонских Јевреја у Треблинци 1943, чини се да књижевна историја Македоније након Шое представља одређену компензацију за ову празнину. Фокус моје презентације даће књижевни пандан историјске жртве, као и књижевну стилизацију патње, која жртви загледаној у очи Горгоне не оставља никакву могућност антиципирања будућности. Кроз смијешане дискурсе фикције, факције и факта о јеврејском страдању, илустроваћу помоћу перлокуционих говорних чинова природу односа између историја и књижевности. Као илустрација послужиће примјери из скорашње македонске књижевности, а нарочито новела „Гром сажеже и мрте“, од Славка Јаневског.

Горан Милорадовић

Логор Јасеновац и феномен масовне изолације и истребљивања у историјском контексту

Део одговора на питање како се и због чега догодио Јасеновац, највећи логорски комплекс на простору Независне Државе Хрватске, лежи на месту где се укрштају два контекста неопходна за појаву масовне изолације: идеолошки (теоријски) и историјски (догађајни). Идеолошки подразумева еволуцију и мутације идеологије хрватског државног права, а догађајни историју српско-хрватских односа. Анализа околности које су довеле до појаве истребљивачких логора у НДХ обухвата више аспеката: 1. Општи друштвено-политички услови за појаву масовне изолације; 2. Општи историјски оквир појаве истребљивачких логора; 3. Општи идеолошки оквир појаве истребљивачких логора; 4. Историјски контекст српско-хрватских односа у 19. и 20. веку; 5. Друштвено-политичке околности формирања Српске и Хрватске нације; 6. Борба два „Пијемонта“, Српског и Хрватског, за лидерство међу Јужним Словенима; 7. Порекло и карактеристике усташког покрета. Без свеукупног увида у слојевиту, разнолику и, неретко, противречну прошлост, не може се разумети феномен логора за масовну изолацију и истребљивање.

Милош М. Дамјановић

Последњи погром Јевреја у XX столећу – случај Косово

Овај рад има за циљ да истражи и прикаже положај и свакодневни живот јеврејског становништва на Косову и Метохији, као и околности у којима је ова малобројна заједница функционисала и радила у време потпуне политичке и безбедносне нестабилности, оружаних сукоба који су избили на ширем подручју Косова и Метохије и њихове ескалације у току НАТО интервенције. Овај рад се бави и стањем у којем се јеврејска заједница нашла на Косову и Метохији непосредно пред почетак увођења стања непосредне опасности и почетак НАТО бомбардовања Савезне Републике Југославије; учешћем јеврејских (израелских) добровољаца у оружаним формацијама на косовско-метохијском ратишту; радом међународних јеврејских хуманитарних организација на акцијама помагања избеглица и других жртава рата на територији Косова и Метохије, као и судбином јеврејских цивила на Косову и Метохији након потписивања Кумановског споразума и повлачења регуларних војних снага државе, то јест - институција, у данима владавине тоталне анархије на Косову и Метохији, укључујући постојање правног вакуума, имовинске несигурности, небезбедног окружења, непостојање институционалне заштите и стање потпуног десуверенитета. Престанак бомбардовања резултирао је албанским масовним протеривањем косовско-метохијских Срба, док је трагичну судбину Срба поделила и малобројна јеврејска заједница на Косову и Метохији, чији су чланови пронашли склониште у другим деловима Србије или у Израелу. Послератни период је обележен различитим врстама континуираног уништавања приватне имовине у власништву косовско-метохијских Јевреја, скрнављењем њиховог споменичког наслеђа и политичком злоупотребом локалних преосталих Јевреја за шта правну, моралну и политичку одговорност сnose албанске власти самопроглашене косовске државе. Ни шеснаест година од завршетка рата и лутања косовско-метохијских Јевреја у изгнанству – нису се стекли безбедносни услови нити постоји политичка воља косовских власти за повратак Јевреја који су протерани. Уз носталгична осећања у њиховим срцима и са најлепшим сећањем у њиховим умовима, расељени косовско-метохијски Јевреји настављају да негују своје сећање на њихов завичај.

Кључне речи: Јевреји, Косово и Метохија, Југославија, НАТО, Срби, Албанци